

opusdei.org

Krása svätých a kresťanské umŕtvovanie

Pablo Marti del Moral je
doktorom teológie na Pápežskej
univerzite Svätého Kríža.

28.01.2020

Dva predpoklady pre pochopenie kresťanského umŕtvovania

Vzhľadom na kontroverzný rámec, v ktorom sa dnes táto téma prezentuje, musíme v prístupe k nej vychádzať z dvoch predpokladov. Prvý, ktorý má zásadný význam, je brať do úvahy, že

telo hrá ústrednú úlohu a je v živote viery nenahraditeľné. Kresťanstvo nie je len náboženstvom, filozofiou alebo víziou duchovného sveta. Dá sa povedať, že telo predstavuje základnú rolu. Bez tela niet kresťana, ba čo viac, ani kresťanstva. Zároveň má telo ako súčasť osoby svoje pravidlá, svoju autonómiu a svoje limity, s ktorými je nutné počítať.

Druhý predpoklad závisí viac od okolností. Ako vieme, lepšie raz vidieť ako dvakrát počuť. Ak vidíme len bičovanie nejakého človeka, ničomu neporozumieme. Toto nie je umŕtvovanie tela, ale masochizmus. Umŕtvovanie musí mať motív a navyše aj dobrý, inak to nie je kresťanské umŕtvovanie.

V kresťanstve umŕtvovanie nehľadá bolesť pre bolesť. Aby sme v takomto zmysle pochopili telesné umŕtvovanie, musíme ho spojiť s obrazom svätého: s úsmevom Jána

Pavla II. alebo s pokojom Matky Terezy z Kalkaty uprostred najchudobnejších z chudobných.

Ak vezmeme do úvahy oba predpoklady a prídeme na koreň veci, zistíme, že telesné umŕtvovanie je v zásade odpoveďou na dve motivácie: sebakontrolu či sebaovládanie a skrášlenie osoby.

1. Človek sa vyjadruje prostredníctvom tela, ktoré je nástrojom na prejavenie citov, slobody a lásky.

Človek je aj telo, ale nie iba telo. Vnútorňý svet osoby nie je tvorený tkanivami a tekutinami, ale myšlienkami, láskou a citmi. Preto už starí Gréci hovorili, že človek je v určitom zmysle sám svetom, tvorí mikrokozmos.

U ľudskej bytosti existujú okrem fyzickej úrovne aj psychická a duchovná. Hoci osoba tvorí jeden

celok, pozorujeme v našom živote prítomnosť rôznych síl a napätí, ktoré nás vedú k odlišným cieľom, a na dosiahnutie súladu je potrebné ich ovládať a zjednocovať. Napríklad, rád fajčím (telo si to žiada), ale viem (tu sa prejaví rozum), že mi to nerobí dobre alebo je to zakázané a mohli by ma pokutovať, a následne sa rozhodnem fajčiť alebo nefajčiť a pretavím toto rozhodnutie do svojich skutkov (a to bude vôľa).

Aby sme dokázali ovládať a riadiť všetky sily a napätia, ktoré sa v živote objavia, a aby sa harmonickým spôsobom integrovali do našej identity, treba si cvičiť rozum a posilňovať vieru. Tu sa umŕtvovanie ukazuje ako nevyhnutné.

Nadobudnutie sebaovládania a vlády nad svojím telom si vyžaduje umŕtvovanie, ktoré je možné opísať ako vôľové popretie nejakej žiadosti

(žiada sa mi fajčiť, ale nezapálím si) alebo dobrovoľné prijatie niečoho, čo sa mi nežiada (toto sa mi nežiada jesť, lebo mi to nechutí, ale je to to, čo máme, a tak to zjem; nechce sa mi pustiť sa do učenia alebo práce, ale začnem; nechce sa mi vstať, ale vstanem).

Umŕtvovanie tela je slobodný čin ukutý rozhodnutím vôle, informovanej rozumom (ktorý odôvodňuje toto rozhodnutie) a v danej situácii je v rozpore so žiadosťami alebo chuťami tela.

Dobre. A teraz, prečo treba ovládať svoje telo? Alebo ešte lepšie: prečo sa mám snažiť ovládať svoje telo? Motívy môžu byť veľmi rôznorodé, ako napríklad vychovanosť a slušnosť voči druhým ľuďom. V takom prípade si musím umŕtvovať telo, aby som sa nesprával spôsobom, ktorý by narušil pokoj a blízke spolužitie s druhými.

Myslím si, že z množstva dôvodov, ktoré vedú k umŕtvovaniu, zdržanlivosti alebo k potláčaniu tela, je základnou požiadavka, aby človek prostredníctvom tela prekonal svoje pôvodné prirodzené možnosti.

Vysvetlím to na niekoľkých príkladoch. Vo svete, kde žijeme, a obzvlášť vo vyspelých spoločnostiach zvykneme umŕtvovať telo najmä vo vzťahu k práci. Znášame chlad či teplo (hlavne osoby, ktoré pracujú v zlom počasí), premáhame únavu a spánok (skoro každé ráno pri vstávaní – čiže telo si takmer denne nežiada zostať ešte chvíľku v posteli? pri práci, v priamom kontakte s ľuďmi, si nemôžeme dovoliť škaredý pohľad alebo zabudnúť na úsmev, hoci telo si žiada rozhnevať sa alebo jednoducho chce, aby niekto alebo niečo už zmizlo). Koľko projektov presahuje naše sily a v určitých obdobiach (alebo pri niektorých

zamestnaniach aj neprestajne) si vyžadujú umŕtvovanie tela!

Samozrejme, že si musíme umŕtvovať telo aj v súvislosti s plnením iných úloh, súvisiacich najmä s rodinou a priateľmi.

Prakticky každý deň je nutné si umŕtvovať telo a jeho žiadosti, aby sme splnili požiadavky ostatných: otec a matka medzi sebou aj voči svojim malým deťom, snúbenci, priatelia, susedia. Nie sme sami na svete a vo vzťahu k ostatným musíme často uprednostniť ich záležitosti pred svojimi, a teda umŕtviť vlastné chute. V opačnom prípade by sme čoskoro ostali úplne sami.

Dnes sa snáď najprísnejšie umŕtvovanie tela vyžaduje od športovcov. Musia žiť v odriekaní a prekonávať limity a možnosti ľudského tela. Preto je potrebné, aby si pri každodennom tréningu umŕtvovali telo až do vyčerpania.

Okrem toho musia dodržiavať prísnu diétu, vzdať sa pri tom akýchkoľvek výstrelkov a rozmarov a mať stabilný a pravidelný rozvrh, obmedzujúci zábavu. Je to dobrovoľné, ale vyžaduje si to veľa umŕtvovania. Pomyslite na diskusie a kritiky, niekedy aj oprávnené, či je nejaký športovec tučný alebo nie, či futbalisti môžu chodiť v noci von alebo nie. Hoci prípad futbalistov je trocha odlišný. Ak pomyslíme na cyklistov, tenistov, plavcov, atlétov, horolezcov alebo gymnastov, nepochybujeme o tvrdom živote, tréningov a súťaží.

U profesionálnych športovcov ospravedlňujeme všetko toto úsilie tým, že sú najlepší a reprezentujú výkvet ľudstva. V tomto zmysle sú tieto osobnosti elitou stvorenou pre slávu, a preto sa od nich môže očakávať, ba dokonca požadovať, takéto ovládanie alebo umŕtvovanie tela. Väčšina z nás sa zatiaľ rozplýva

nad tým úžasom zo svojho kresla pred televíziou. Ale podľa kresťanstva sme boli všetci vyvolení na slávu, a preto s každým z nás Boh zaobchádza ako so svojim najlepším synom, akoby bol jediný.

Tu sa dostávame k téme, ktorá nás zaujíma. Kresťanské umŕtvovanie spája význam cvičenia alebo tréningu (s cieľom získať kontrolu nad telom) s myšlienkou dať ho k dispozícii v službe Bohu a blížnym. V spoločnosti, v ktorej žijeme, má zmysel umŕtvovať telo s tým cieľom, aby sme ovládli jeho sily a usmernili ich na vykonávanie pracovných projektov, plnenie úloh a povinností vo vzťahu k druhým, dosiahnutie športových mét atď. Nepochybne však môže byť pre mnohých prekvapivé umŕtvovanie tela kvôli dosiahnutiu náboženského alebo duchovného cieľa. Zrieknutie sa zmyslových alebo materiálnych pôžitkov, aby sme mohli ľahšie

doceniť duchovné hodnoty. Je to počudovania hodné a pochopiteľné zároveň, vzhľadom na materialistický charakter našej kultúry.

Kresťanský život učí, že ideál milovať Boha nadovšetko a ostatných ako seba samých nepríde len tak, ale vyžaduje si osobné nasadenie, boj a úsilie. A tu sa ukáže potreba umŕtvovania tela, prostredníctvom ktorého zapojíme telo do celku na dosiahnutie vnútornej jednoty, aby bolo možné vydať zo seba to najlepšie.

Nielen preto, že existujú nezriadené tendencie, ktoré spravia z človeka trosku a ktoré treba dôsledne ovládať. Túžba po uspokojení a po nezriadených a hriešnych potešeniach vedie k činom, ktoré nás odlučujú od vnútorného pokoja a od spoločenstva s Bohom. Napríklad nezriadená chuť na jedlo alebo

niektoré nápoje, závisť, kritika alebo netolerantnosť voči niekomu (v rodine, medzi priateľmi, susedmi alebo kolegami), lenivosť pri plnení si povinností atď. Ale tiež preto, že dokonalosť kresťanského ideálu (milovať zo všetkých síl a všetkými činmi) prináša intenzívne praktizovanie čností (milosrdenstvo a všetky ostatné), čo nie je možné bez kladenia si úloh, takpovediac nepríjemných, ktoré nás pripravujú o pohodlie a odpočinok, aby nás zaväzovali k povinnostiam a práci pre ostatných. Pre napredovanie v kresťanskom živote je nutné sa umŕtvovať. Podobne, ako to býva aj pri mnohých iných stránkach ľudského života (šport, práca alebo profesionálna kariéra, krása atď.). Rozdiel spočíva v motivácii, ktorou je láska k Bohu a k druhým.

2. Krása, ktorá sa vymyká uniformite a uniformovaniu.

Ale prejdime k ďalšiemu bodu. Povedal by som, že druhým základným motívom umŕtvovania je telesná krása alebo telo ako niečo, čo vyžaruje krásu. Len s dvoma upresneniami. Nehovoríme o kráse v zmysle niečoho pekného, no nadbytočného, ale ako o niečom nevyhnutnom či transcendentálnom. Na druhej strane treba podčiarknuť, že aj telesná krása vyjadruje krásu osoby a je jej súčasťou. Preto je to vždy krása individuálna a jedinečná, vlastná každej osobe, ktorá sa vymyká uniformite a všeobecným kritériám.

Takže na dosiahnutie vonkajšej aj vnútornej krásy je potrebné telesné umŕtvovanie. Telo ako z reklamy na Danone zaiste dosiahneme zjedením mnohých jogurtov, ale zároveň odoprením si mnohých iných vecí, chutných a lahodných, ktoré upútavajú našu pozornosť a chuť, no

ktorým, aj keď je to ťažké, treba povedať jednoznačné „nie“.

Estetická krása niekedy vyžaduje špecifické telesné umŕtvovanie. Tu vstupujú do hry chirurgické operácie, bezpochyby neprirodzené a invazívne, ale v mnohých prípadoch s prijateľnými výsledkami, typu liposukcie, napnutia kože tváre, úpravy nosa atď. Opäť tu máme telesné umŕtvovanie z dôvodu, ktorý presahuje obetu, a tým je krása tela.

Do tejto oblasti vstupuje celá téma požiadaviek módy, pokiaľ ide o nepohodlie (niektoré podpätky nie sú najlepšie ani pre nohu, ani pre toho, kto v nich chodí, ale krása odôvodňuje toto umŕtvovanie), zimu, teplo, zvyky (tu treba spomenúť plač dievčatiek pri prepichovaní dierok na ušiach). V tomto kontexte si zaslúži zmienku zdobenie tela ako pírasing, tetovanie atď.

Pre kresťana je podstatná telesná krása, jej vyžarovanie a vonkajšie prejavy. Takáto krása sa prejavuje rôzne: úsmevom; snahou, často hrdinskou, robiť niečo pre druhých (manželia a priatelia medzi sebou, otec a matka pre svoje deti); v úprimnej účasti na chudobe s chudbnými či chorobe s chorými atď. Viditeľnou krásou osoby je to, čo sa vždy nazývalo telesnými skutkami milosrdenstva. Ale keďže ide o telo oživené duchom, pre dušu, v jednote osoby, je krása taktiež duchovná. Krásou tela chudobného alebo chorého je láska solidárna s týmto telom, s touto osobou.

Telesné umŕtvovanie kresťana treba chápať hlavne v tomto zmysle duchovnej krásy. Je tiež priamo prepojené s utrpením Krista. Ide o snahu o krásu tela v súlade s ukrižovaným Ježišom Kristom. Tradičné využitie spôsobov telesného pokánia v Cirkvi, ako je kajúcny pás

alebo šnúrkový bič, duchovne prepája túto krásu tela s utrpením a ranami Krista, podieľajúc sa na svojom tele na Ježišových bolestiach.

Aby sme to pochopili, je potrebné snažiť sa porozumieť Kristovej obete. Iba tak je možné byť tolerantný a mať úctu voči kresťanovi. Pre súčasnú spoločnosť je pravdepodobne tento aspekt telesného umŕtvovania najťažšie pochopiť. Preto zrejme vyzerajú šnúrkový bič a kajúcny pás ako trest pre telo.

Kristus znáša hrubé násilie zo strany vojakov a ľudu. Zatknutie, nadávky, bičovanie, trňovú korunu, krížovú cestu a ukrižovanie. Ale tento opis nevysvetľuje takmer nič z hlbokej reality, ktorá sa tam odohráva.

Realitou je, že Kristus premieňa hrubé násilie ľudstva v priebehu dejín na dokonalú lásku Boha a človeka. Kristus už viac netrpí násilím pre odsúdeného na smrť, ale

on je pánom života, ponúka ho a dáva ho pre lásku k ľuďom, hriešnikom, chudobným a k tým, ktorí sú vytlačení na okraj spoločnosti. Ukrižovaný je krásny, lebo prostredníctvom umŕtveného tela vyjadruje korunu dokonalej nezištnej lásky k Bohu a k ostatným.

Kristus trpí, lebo sa chce svojím utrpením zjednotiť s každým trpiacim, sprevádza ho, drží a dáva mu nádej. Nemožno žiadať kresťana, aby odmietol kríž (symbol kresťanstva je svätý kríž), ani aby sa vzdal ukrižovaného.

Utrpenie kresťana a v rámci neho telesné umŕtvovanie je prejavom hlbšej skutočnosti, jeho blízkosti a solidarity s utrpením všetkých ľudí, každého človeka v priebehu histórie a počas jeho života. Nie je to trestanie tela, ako keby bolo zlé alebo opovrhnutiahodné. Práve naopak, je ozdobou tela, ktorá skrášľuje osobu,

lebo sa na jej tele prejavuje čistá láska a zjednotenie s Kristom a s trpiacim ľudstvom, núdznym, zabudnutým a odsunutým na okraj.

Nie je povinnosťou mať telo ako z reklamy na jogurt Danone, ani sa riadiť nepohodlnou módou, ani nosiť pírting alebo sa nechať tetovať. Rovnako nie je povinné používať telesné umŕtvovanie kajúcnym pásom alebo šnúrkovým bičom.

Nie sú to však ani jediné prostriedky, ako nadobudnúť telesnú krásu. Existujú aj prostriedky, často používané v minulosti aj v súčasnosti, ktoré preukázali svoju účinnosť v dosahovaní zvláštnej krásy. Máme tu predovšetkým príklad Krista a mnohých mučeníkov a taktiež príklad života a diela toľkých svätých. Nie je ľahké odovzdať život Bohu a ostatným a – napriek všetkému, po čom by sme mohli túžiť a mať pre seba – starať sa

o najbiednejších a žiť medzi nimi, nie jeden deň, ale aj ten ďalší a celý život.

Prečo niečo stigmatizovať alebo dopredu odsúdiť s určitým stupňom netolerantnosti? Radšej skúsme porozumieť dôvodom, ktoré môže mať niekto na to, že žije a koná svojím spôsobom. Ak sa každý z nás posnaží byť lepším, vytvoríme lepšiu civilizáciu a svet.

Pablo Marti del Moral

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/sk-sk/article/krasa-
svatych-a-krestanske-umrtvovanie/](https://dev.opusdei.org/sk-sk/article/krasa-svatych-a-krestanske-umrtvovanie/)
(17.08.2025)